

МІНІСТЕРСТВО
ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ
УКРАЇНИ

УКРАЇНА

(19) **UA** (11) **131979** (13) **U**
(51) МПК (2018.01)
C30B 9/00

(12) ОПИС ДО ПАТЕНТУ НА КОРИСНУ МОДЕЛЬ

(21) Номер заявки: u 2018 08190	(72) Винахідник(и): Вовк Руслан Володимирович (UA), Геворкян Едвін Спартакович (UA), Камчатна Світлана Миколаївна (UA), Білецький Володимир Іванович (UA)
(22) Дата подання заявки: 25.07.2018	
(24) Дата, з якої є чинними права на корисну модель: 11.02.2019	
(46) Публікація відомостей про видачу патенту: 11.02.2019, Бюл.№ 3	(73) Власник(и): УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ, пл. Фейєрбаха, 7, м. Харків, 61050 (UA)

(54) СПОСІБ ВИРОЩУВАННЯ БЕЗДОМІШКОВИХ МОНОКРИСТАЛІВ

(57) Реферат:

Спосіб вирощування бездомішкових монокристалів високотемпературного надпровідника включає отримання суміші початкових компонентів (Y_2O_3 , $BaCO_3$ і CuO , всі марки ОСЧ узяті в атомному співвідношенні $Y:Ba:Cu=2:25:73$), декарбонізацію шляхом відпалу при $850\text{ }^\circ\text{C}$. Для процесу гомогенізації і наступного вирощування шляхом зниження температури поміщають в золотий тигель і нагрівають в печі до температури $965\text{ }^\circ\text{C}$, причому розплав витримують при цій температурі протягом двох годин, а потім знижують температуру із швидкістю $2\text{ }^\circ\text{C}/\text{год}$. до температури $870\text{ }^\circ\text{C}$, при цьому градієнт температур уздовж тигля складає біля $3\text{ }^\circ\text{C}/\text{см}$, а піч вимикають і розплав з вирощеними кристалами охолоджують до кімнатної температури.

UA 131979 U

Корисна модель належить до матеріалознавства, а саме до способів отримання досконалих бездомішкових монокристалів високотемпературних надпровідників.

Існуючий спосіб описано в [1]. Розпад сполуки $YBa_2Cu_3O_{7-\delta}$ по перитектичній реакції в області температур 1020-1040 °С, унеможливує традиційні способи Вернейля і Чохральського вирощування відповідних кристалів.

У даний час найбільш поширеним способом вирощування монокристалів $YBa_2Cu_3O_{7-\delta}$ є розчин-розплавний спосіб, у якому як розчинник використовується надлишок сполук CuO і $BaCuO_2$ у молярному співвідношенні 1:3. Такий вибір обумовлений двома причинами.

По-перше, квазібінарні розрізи CuO - $BaCuO_2$, CuO - $YBa_2Cu_3O_{7-\delta}$ і $BaCuO_2$ - $YBa_2Cu_3O_{7-\delta}$, є подвійними евтектиками, а сполуки $YBa_2Cu_3O_{7-\delta}$, CuO і $BaCuO_2$ утворюють потрібну евтектику при атомному співвідношенні елементів $Y:Ba:Cu=0.7:25:73$. Тому, при використанні складів, зміщених в область, збагачену ітрієм, спочатку - кристалізується фаза $YBa_2Cu_3O_{7-\delta}$, що дозволяє вирощувати монокристали розміром до 5 мм × 5 мм в аб-площині і розміром до 0.2 мм у напрямку осі с.

По-друге, використання сполук CuO і $BaCuO_2$ як розчин-розплав виключає забруднення кристалів $YBa_2Cu_3O_{7-\delta}$ хімічними елементами, що входять до складу розчину-розплаву, оскільки всі хімічні елементи розчин-розплаву входять до складу вирощуваних кристалів. При вирощуванні кристалів $YBa_2Cu_3O_{7-\delta}$ використовують тиглі, виготовлені з тугоплавких оксидів, таких як Al_2O_3 , MgO і ZrO_2 , або тиглі, виготовлені із золота чи платини. При цьому монокристали $YBa_2Cu_3O_{7-\delta}$ у тій чи іншій мірі забруднюються матеріалом тигля, що може приводити до пригнічення надпровідних характеристик монокристалів. Найкращі надпровідні характеристики кристалів отримані при використанні золотих тиглів. Це ймовірно пов'язано з тим, що часткова заміна атомів Cu в площині CuO_2 на Au приводить до невеликого збільшення критичної температури і практично не змінює інших надпровідних характеристик. Необхідно відзначити, що використання золотих тиглів накладає обмеження на максимальну температуру вирощування кристалів, оскільки при температурах $T > 975$ °С спостерігається взаємодія розплаву із золотом, що приводить до руйнування тиглів. Температура кристалізації потрібної евтектики $YBa_2Cu_3O_{7-\delta}$ - CuO - $BaCuO_2$ складає ≈ 870 °С. Тому інтервал температур, в якому можливе вирощування монокристалів $YBa_2Cu_3O_{7-\delta}$ у золотому тиглі, знаходиться в межах від 870 °С до 970 °С.

Недоліки існуючого способу - це технічних труднощі, які полягають в наступному. При отриманні кристалів $YBa_2Cu_3O_{7-\delta}$ розчин-розплавним способом складність у їх відділення від закристалізованого розплаву. До теперішнього часу не знайдений розчинник, який розчиняє закристалізований розчин-розплав і не взаємодіє з кристалами $YBa_2Cu_3O_{7-\delta}$.

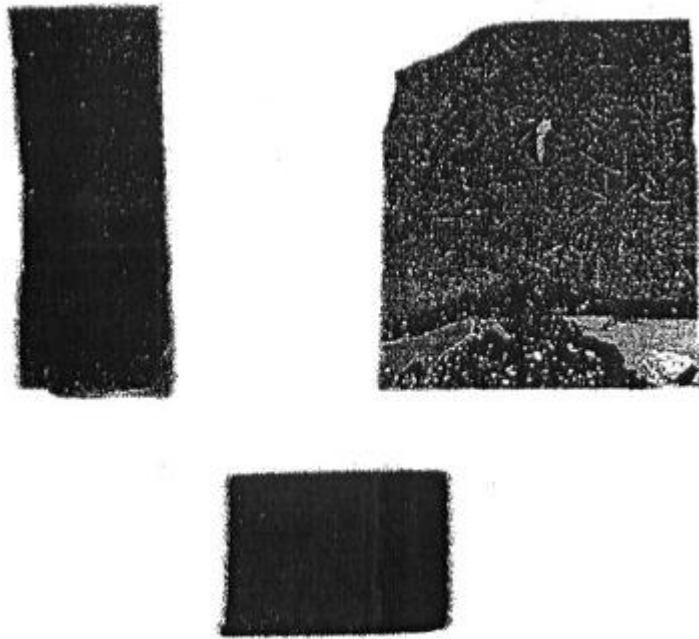
В основу корисної моделі поставлено задачу вдосконалення способу отримання досконалих бездомішкових монокристалів високотемпературних надпровідників.

Поставлена задача вирішується тим, що запропонований спосіб дозволяє вирощувати монокристали, вільні від напливу розчин-розплаву є вирощування з тонкого шару розплаву у присутності слабкого градієнта температури уздовж тигля. За наявності градієнта температури в процесі вирощування кристалів, розчин-розплав при температурах, близьких до ≈ 870 °С зміщується в область із зниженою температурою. При цьому в області з підвищеною температурою отримують кристали, поверхня яких вільна від закристалізованого розплаву. При вирощуванні кристалів $YBa_2Cu_3O_{7-\delta}$ як початкові компоненти зазвичай використовують сполуки Y_2O_3 , $BaCO_3$ і CuO . Використання $BaCO_3$, вимагає попереднього високотемпературного відпалювання початкових навісок з метою декарбонізації карбонату барію. Враховуючи вищевикладене, при вирощуванні кристалів використовували наступні процедури. Початкові компоненти (Y_2O_3 , $BaCO_3$ і CuO , всі марки ОСЧ узяті в атомному співвідношенні $Y:Ba:Cu=2:25:73$) перемішували і відпалювали при температурі 850 °С протягом двох діб з метою декарбонізації і синтезу сполук $YBa_2Cu_3O_{7-\delta}$ і $BaCuO_2$. Потім навіски масою 10 г поміщали в золотий тигель, виготовлений у вигляді човника, і нагрівали в печі до температури 965 °С. Розплав витримували при цій температурі протягом двох годин, а потім знижували температуру із швидкістю 2 °С/год. до температури 870 °С. При цьому градієнт температур уздовж тигля складав біля 3 °С/см. Потім піч вимикали і розплав з вирощеними кристалами охолоджували до кімнатної температури.

На кресленні - характерний вигляд кристалів, витягнутих з розплаву (x45) до відпалювання в потоці кисню. Представлений фотознімок кристалів, вирощених за описаною технологією.

ФОРМУЛА КОРИСНОЇ МОДЕЛІ

- 5 Спосіб вирощування бездомішкових монокристалів високотемпературного надпровідника, що включає отримання суміші початкових компонентів (Y_2O_3 , $BaCO_3$ і CuO , всі марки ОСЧ узяті в атомному співвідношенні $Y:Ba:Cu=2:25:73$), декарбонізацію шляхом відпалу при $850\text{ }^\circ\text{C}$, який **відрізняється** тим, що для процесу гомогенізації і наступного вирощування шляхом зниження температури поміщають в золотий тигель і нагрівають в печі до температури $965\text{ }^\circ\text{C}$, причому розплав витримують при цій температурі протягом двох годин, а потім знижують температуру із швидкістю $2\text{ }^\circ\text{C}/\text{год.}$ до температури $870\text{ }^\circ\text{C}$, при цьому градієнт температур уздовж тигля складає біля $3\text{ }^\circ\text{C}/\text{см}$, а піч вимикають і розплав з вирощеними кристалами охолоджують до кімнатної температури.
- 10

Комп'ютерна верстка М. Шамоніна

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, вул. М. Грушевського, 12/2, м. Київ, 01008, Україна

ДП "Український інститут інтелектуальної власності", вул. Глазунова, 1, м. Київ – 42, 01601